

УДК 341.9.018(438)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3702461>

Е.В. ТІТКО,

професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства
Університету державної фіскальної служби України, доктор юридичних наук,
м. Ірпінь, Україна; e-mail: law-kiev@i.ua;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7485-2623>

М.І. КУРТИНЕЦЬ,

доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства
Університету державної фіскальної служби України,
кандидат юридичних наук, м. Ірпінь, Україна;
e-mail: myroslavku@gmail.com;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6781-8091>

ПОЛЬСЬКИЙ ЗАКОН ПРО МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО: ІСТОРІЯ КОДИФІКАЦІЇ ТА СУЧАСНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

E.V. TITKO,

Professor, Chair of International and Comparative Law,
University of the State Fiscal Service of Ukraine, Doctor of Law,
Irpin, Ukraine; e-mail: law-kiev@i.ua;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7485-2623>

M.I. KURTYNETS,

Ass. Professor, Chair of International and Comparative Law,
University of the State Fiscal Service of Ukraine, Ph.D. in Law,
Irpin, Ukraine; e-mail: myroslavku@gmail.com;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6781-8091>

POLISH ACT ON INTERNATIONAL PRIVATE LAW: A HISTORY OF CODIFICATION AND MODERN REGULATION

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEY WORDS)

Постановка проблем. Застосування актуального законодавства належить до одного з основних практичних завдань кожного правника. Водночас складно буває знайти переклад чинного законодавчого акту іншої країни, "доводиться" використовувати англomовні чи інші переклади. Згадані у вітчизняних дослідженнях окремі статті польського законодавства не дають комплексного розуміння основного джерела польського міжнародного приватного права. Тому пропонується переклад актуального закону Республіки Польща про міжнародне приватне право. **Метою** статті є огляд розвитку законодавства Республіки Польща із міжнародного приватного права та аналіз вибраних положень у порівнянні з відповідним українським законом, а також представлення авторського перекладу польського закону задля можливості його кращого розуміння та застосування вітчизняними вченими у практичній, дидактичній та науковій роботі. **Використані методи** – метод системного аналізу щодо стану розробленості проблематики, історичного аналізу розвитку відповідного законодавства, методу порівняння відповідних положень законодавчих актів двох держав та застосування перекладацької техніки нормативно-правових актів із урахуванням особливостей мови юридичних текстів. **Результати.** Визначено основні положення польського закону про міжнародне приватне право, показано його розвиток та змістовне наповнення з міжвоєнного періоду та періоду соціалістичної Польщі, а також сучасний зміст та вибрані категорії у порівнянні з відповідним українським законом. **Висновки.** Запропоновано авторський переклад чинного закону Польщі про міжнародне приватне право та ретроспективний аналіз положень попереднього польського законодавства з міжнародного приватного права. Виділено кілька інститутів польського законодавства, зокрема акцентовано на особливості польського закону щодо безпосереднього включення у зміст закону положень/назв актів міжнародного права та права ЄС; виділено регулювання інституту публічного порядку тощо.

Ключові слова: міжнародне приватне право; кодифікація; Польща; Закон "Міжнародне приватне право" Польщі 2011 р.; переклад закону; публічний порядок

***

Problem statement. The use of current legislation is one of the main practical tasks of each lawyer. At the same time, it can be difficult to find a translation of the current legislative act of another country, so scientists may "have" to use the English language version or other languages translations. The individual articles of Polish law mentioned in the domestic research papers do not provide a comprehensive understanding of the main source of Polish private international law. Therefore, it is proposed the Ukrainian language translate the current Act on the Private International Law of the Republic of Poland. The **purpose** of the article is to review the development of the Republic of Poland legislation on private international law and analyze the selected norms in comparison with the corresponding Ukrainian law, as well as to present the author's translation of the Polish law for the intention of its better understanding and application by domestic scientists in practical, didactic and scientific work. Had been **used selected methods:** the method of system analysis to state of elaboration issues, historical analysis of the development of the relevant legislation, methods of comparison of the relevant norms of legislative acts of the two states and application of translation techniques of legal acts with consideration of the peculiarities of the language of legal texts. **Results.** The main aim of the Polish law on private international law is defined; its development and content from the interwar period and the period of socialist Poland are shown, as well as the current content and selected categories in comparison with the Ukrainian corresponding law. **Conclusions.** The author's translation of the current Polish Act on Private International Law and retrospective analysis and review of the norms of the previous Polish act of private international law is proposed. Underline several institutions of Polish law, in particular, focused on the features of the Polish Act regarding the direct inclusion in the content of this act of norms/titles of acts of international law and EU law, which is not practiced in Ukrainian legislative technics. Also, pay attention to the institute of "public order" as main national ideas and principles, often not describe on any act, but had been the fundamental of the State law regime.

Key words: *Private International Law; codification; Poland; Act "Private International Law" of Poland 2011; translation of the act; public order*

Постановка проблеми

Постійна інтеграція, багатомірність суспільного життя, яке постійно зростає та набирає обертів під впливом різноманітних чинників, породжує питання щодо врегулювання відносин приватно-правового характеру, ускладнених іноземним елементом. Особливість правових відносин, які виходять за межі функціонування однієї правової системи (держави), вимагають відповідного погодження, із деталізацією вирішення конкретного приватно-правового спору.

З урахуванням викладеного апелюємо до таких понять як: "іноземний елемент", "юридичний факт", "колізійна норма", "вибір права", "автономія волі", "зворотне відсилання", "відсилання до права третьої держави" та інше. Всі ці напрями прямо вказують на сферу застосування міжнародного приватного права (далі – МПРП).

Саме міжнародне приватне право має довгу історію становлення, але варто особливо звернути на нього увагу у контексті розуміння значення та ролі МПРП через тлумачення Х. Лаутерпахта, який вказував, що мета МПРП полягає в тому, щоб зробити можливим застосування права іноземної держави на території національної держави, але дана мета повинна диктуватися міркуваннями справедливості, зручності, необхідністю міжнародних стосунків між індивідами, а також самою концепцією публічного порядку [1, с.19].

За словами В.Л. Чубарева, міжнародне при-

ватне право – це галузь права, що складається з сукупності норм, які регулюють приватні (невладні) відносини, пов'язані з присутністю в цих відносинах "іноземного елементу" [2, с.27]. Базовою позицією вітчизняної доктрини МПРП є те, що предметом міжнародного приватного права є відносини цивільно-правового характеру з іноземним елементом у широкому його значенні, тобто окрім звичайно цивільно-правових, до них зараховуються також сімейні правовідносини, трудові та цивільно-процесуальні. Так, А.С. Довгерт ще на зорі незалежності України вказував на правило, що трудові й цивільні відносини поєднані загальними принципами приватноправового регулювання. Ця їхня якість і дає можливість застосувати інструментарій міжнародного приватного права, який вироблявся, переважно, під впливом розвитку міжнародних цивільних відносин [3, с.10].

Слід вказати, що українська доктрина міжнародного приватного права має значний теоретичний доробок, який вилився у прийняття Закону України "Про міжнародне приватне право" від 23.06.2005 р. [4], на підставі якого було внесені зміни до різних нормативних актів, таких як – Цивільного процесуального кодексу України, Сімейного кодексу України, Законів України "Про зовнішньоекономічну діяльність", "Про заставу" тощо.

Вітчизняну, українську доктрину МПРП, як підсумовує С.Г. Кузьменко, розвивали В.М. Коре-

цький, Г.К. Матвеев, Ю.Г. Матвеев, А.Г. Хачатурян та інші. Проблеми шлюбно-сімейних відносин з "іноземним елементом" досліджував В.І. Кисіль, проблеми трудових відносин з "іноземним елементом" – А.С. Довгерт. Значний внесок в розвиток сучасної української доктрини міжнародного приватного права зробили В.М. Коссак, О.А. Підпригора, Г.С. Федіняк та інші [5, с.11]. Найґрунтовніше підсумування багаторічного розвитку вітчизняної науки МПрП та її окремих питань зробив, на нашу думку, А.С. Довгерт [6; 7]. Однак, не дивлячись на так звану єдність цілісного розуміння про міжнародне приватне право, кожна країна (з урахуванням, у першу чергу, своєї правової системи), має власні орієнтири бачення, що знаходить у подальшому пряме втілення у змісті законів цих держав про міжнародне приватне право.

Разом із тим необхідно вказати на відповідну співпрацю українських та польських вчених в цілому, та у напрямку юридичної науки. Так, окрім досліджень історії та політики Польщі, простежуються роботи, присвячені дослідженню польського міжнародного права, порівняння правових систем, вивченню польського досвіду у вирішенні актуальних питань міжнародних відносин тощо.

Значний вклад у вивчення польського законодавства про МПрП зробило ряд дослідників. Зокрема, варто згадати розділ колективної монографії під редакцією М.М. Богуславського, А.Г. Лісіцина-Светланова, А. Трунка, присвячений ґрунтовному дослідженню досвіду Польщі у кодифікації міжнародного приватного права [8, с.353–366], статтю І.В. Гетьман-Павлової та О.С. Касаткіної щодо рекодифікації МПрП у Польщі [9]. Попередній закон Польщі про МПрП з 1965 р. було опубліковано російською мовою у збірнику вибраних документів з МПрП у 1967 р. [10]. Водночас переклад актуального польського закону російською мовою знаходимо у Журналі міжнародного приватного права за 2012 р. за перекладом Д.І. Зеньковича [11].

Аналіз польської системи міжнародного приватного права зустрічаємо також у західних виданнях, зокрема, Є. Райскі (Rajski J., 1966) інформує світову спільноту про щойно прийнятий польський закон 1965 р. у Квартальнику міжнародного та порівняльного права за 1966 р. [12], а сучасна система польського МПрП та англійський переклад закону, разом із подібним аналізом даної галузі у 80 інших країн – у тому числі й України, знаходимо в Енциклопедії міжнародного приватного права за 2017 р. [13,

с.3621–3633]. Огляд нового польського закону у 2012 р. опубліковано У. Ернстом (Ulrich Ernst, 2012) у німецькомовному виданні, де автор підсумовує, що новий закон не може розглядатися як відповідь на вимоги ЄС (нагадаємо, що Польща на той час уже з 2004 р. була країною-членом ЄС), чи реалізацією вимог практичних потреб; він пише, що це реалізація бачення доповнення попереднього акту [14].

У вітчизняній правовій науці є дослідження, присвячені окремим аспектам правовідносин, що враховують сучасне МПрП Польщі, при порівняльному аналізі наприклад трудових, сімейних правовідносин, чи також згадки у підручниках при обговоренні окремих тем, при що згадано нижче. Натомість авторами даного дослідження не знайдено повного перекладу всього чинного польського закону українською мовою, чи якусь узагальнюючу, оглядову характеристику змісту відповідного законодавства за останнє століття, чим і продиктована мета роботи.

Водночас потреба перекладу чинного закону про МПрП Польщі обґрунтовується ще й тим, що чимало вітчизняних підручників з даної дисципліни посилаються на попередній, вже не чинний польський закон від 1965 р. Такі посилання знаходимо у підручниках за ред. С.Г. Кузьменка (цей підручник щоправда за 2010 р.) [5, с.76, 95, 203]; посібнику авторства О.О. Кульчій та С. М. Ляхівненко [15, с.162]; конспекті лекцій з дисципліни "Міжнародне приватне право" О.В. Нестерцова-Собакарь [16, с.19, 47, 116]; чи у підручнику авторів І. І. Килимник, А.М. Бровдій [17, с.10]; водночас у підручнику І.В. Гетьман-Павлової з 2013 р. вже є посилання на чинний польський закон [18, с.77, 161] тощо. Дана робота може стати початком серії перекладів актуальних законодавчих актів зі сфери міжнародного приватного права інших країн та актуалізацією наукових і навчальних матеріалів.

Кодифікація норм про міжнародне приватне право у Польщі: історіографія та загальний огляд

Слід зазначити, що на відміну від українського законодавчого закріплення МПрП у 2005 р., польське має довшу історію. Так, попередній закон було прийнято ще у 1965 р., а з міжвоєнного часу існував Закон "Про право, властиве для міжнародних приватних відносин" від 02.08.1926 р. [19], який у назві містить підзаголовок "Міжнародне приватне право", та діяв Декрет Президента Республіки Польщі "Про охо-

рону інтересів Польської держави та її громадян у міжнародних відносинах" від 14.01.1936 р. [20].

Перший польський Закон про МПрП з 1926 р. складався з 42 статей та наступних 9 розділів, поділених наступним чином: I Особи (ст.1-3, підрозділ – Визнання особи яка пропала, зникла або померла [прим. – законодавець вказав власне ці три підстави, див. польською: *Uznanie za zaginionego, zniklego lub zmarłego*] – ст.4); II Форма правочину (ст.5); III Речові права (ст.6); IV Зобов'язання (ст.7-11); V Права подружжя (перший підрозділ – Укладення шлюбу, ст.12, 13; другий – Особисті і майнові відносини між подружжям, ст.14-16; третій – Розлучення і відлучення від стола та ложа [прим. – у значенні "сепарація, або режим окремого проживання", див. напр. ст. 119 Сімейного кодексу України від 10.01.2002 р.], ст.17); VI Відносини між батьками та дітьми (перший підрозділ – Шлюбне походження [прим. – дітей], ст.18; другий – Батьки та шлюбні діти, ст.19; третій – Позашлюбні діти, ст.20, 21; четвертий – Повноваження [прим. – права] позашлюбних дітей, ст.22; п'ятий – Усиновлення (адопція), ст.23); VII Опіка (ст.24-27); VIII Спадкове право (ст.28-31, підрозділ перший – Спадок польських громадян, ст.32; наступний – Спадок іноземців, ст.33-35); IX Загальні положення (перший підрозділ – Відсилання до іншого права, ст.36; другий – Неоднорідне право [прим. – тобто коли у державі відсилання діє кілька різних цивільних правових систем], ст.37; третій – Обмеження у застосуванні іноземного права, ст.38; четвертий – Встановлення звучання, змісту і властивостей іноземного права, ст.39; п'ятий – Взаємність, ст.40; шостий – Набрання чинності, ст.41; останній – Виконання закону, ст.42).

Разом із тим, вже згаданий вище Декрет Президента з 1936 р. складався з шести статей, предметом регулювання яких було наступне (прим. – переклад авторський, із передачею суті положень):

передмова: на підставі ст.55 конституційного закону і закону з 1935 р. про повноваження Президента видавати декрети, постановляю:

ст.1. Якщо інша держава: 1) відноситься до польських громадян гірше, ніж до громадян інших держав; 2) обмежує Польщу чи її громадян у розпорядженні їх майном чи ускладнює відшкодування з майна, що знаходиться за межами Польщі; 3) не забезпечує правової охорони польським громадянам, що перебувають на її території, або 4) в будь-який інший спосіб в ре-

зультаті прийняття правових норм наражає на матеріальну шкоду Польську державу чи її громадян – можуть бути видані охоронні постанови.

ст.2: Предмет і обсяг постанов, зазначених у ст. 1, визначаються розпорядженнями Ради Міністрів.

ст.3: Хто виступає проти даних розпоряджень карається арештом або штрафом, або одночасно тим двом покаранням.

ст.4 говорить про скасування ст.40 (польського) закону про МПрП, а ст.5 покладає обов'язок виконання Декрету на міністрів юстиції та закордонних справ у співпраці з іншими відповідними міністрами. Остання стаття 6 містить положення, що даний декрет входить в життя (набирає чинності) з дня його оголошення.

Що ж до польського Закону про МПрП від 1965 р., то слід відмітити, що він складався з 38 статей, поділених наступним чином: I Загальні положення (ст.1-8), II Особи (ст.9-11), III Форма правочинів (ст.12), IV Позовна давність (ст.13), V Шлюб (ст.14-18), VI Споріднення (ст.19-22), VII Опіка і піклування (ст.23), VIII Власність та інші речові права (ст.24), IX Зобов'язання (ст.25-31), X Трудові відносини (ст.32, 33), XI Спадок (ст.34, 35), XII Прикінцеві положення (ст.36-38).

Чинний Закон Республіки Польща "Міжнародне приватне право" від 04.02.2011 р. [21] складається з 19 розділів та 81 статті зі змінами, станом на 28.09.2016 р. Загальна його структура наступна: Розділ I "Загальні положення" (ст.1-10), Розділ 2 "Фізичні особи" (ст.11-16), Розділ 3 "Юридичні особи та інші організаційні одиниці" (ст.17-21), Розділ 4 "Представництво" (ст.22, 23), Розділ 5 "Вчинення правочину та його форма" (ст.24, 25), Розділ 6 "Позовна давність вимог та інші інститути, пов'язані з закінченням строку" (ст.26, 27), Розділ 7 "Зобов'язання" (ст.28-38), Розділ 8 "Угода про арбітраж" (ст.39, 40), Розділ 9 "Власність та інші речові права. Володіння" (ст.41-45), Розділ 10 "Інтелектуальна власність" (ст.46, 47), Розділ 11 "Шлюбні справи" (ст.48-54), Розділ 12 "Відносини між батьками та дітьми" (ст.55, 56), Розділ 13 "Усиновлення" (ст.57, 58), Розділ 14 "Опіка та піклування" (ст.59-62), Розділ 15 "Аліментні обов'язки" (ст.63), Розділ 16 "Спадкові справи" (ст.64-66), Розділ 17 "Інші правовідносини" (ст.67, 68), Розділ 18 "Зміни у чинному законодавстві" (ст.69-79), Розділ 19 "Прикінцеві положення" (ст.80, 81).

Цікавим є той факт, що від моменту прийнят-

тя польського закону до нього внесено дослівно дві зміни, а саме: скасовано п.2 ч.1 ст.30, де згадувалася Директива 97/7/ЄС від 20.05.1997 р., а також скасовано статті 64-66, які регулювали питання заповіту, – останні "узагальнені" законодавством ЄС, що знайшло відображення у статті 66а. Поданий нижче текст закону від 28.09.2016 р. взято з офіційного веб-порталу законодавства Польщі, та станом на квітень 2020 р. інших додаткових змін та доповнень не було.

Оглядовий аналіз вибраних інститутів МПрП

Структура українського та польського законів про МПрП є подібною за обсягом, регулюванням основних суспільних відносин (фізичні та юридичні особи, сімейні відносини, діти, спадкування тощо).

Проте загальний аналіз побудови законів України та Польщі про МПрП також вказує на деякі відмінності між ними. Так, слід вказати, що український Закон про МПрП розпочинається з визначення термінів, які вжито у законі (ст.1 Закону), а також дається сфера його застосування (ст.2), відсилання (ст.4), поняття автономії волі (ст.5), правова кваліфікація (ст.7), зворотне відсилання (ст.9), обхід закону (ст.10) тощо. У той же час, у чинному польському законі відсутній блок визначення термінів, а одразу дається сфера його застосування та відсилання. Зокрема у ст.1 польського Закону вказується, що "Даний закон регулює властивість (відношення, застосування) права до відносин з міжнародного приватного права, пов'язаних з більше ніж однією державою". Наступна стаття польського Закону регламентує особистий закон громадян Польщі та іноземців (біпатридів), а ст.3 окремо присвячена особистому закону апатридів чи осіб, громадянство яких встановити не можна, а також до осіб, які отримали захист у іншій державі, якщо на їх батьківщині порушуються права людини.

Цікавими є положення ст.5, яка встановлює зворотне відсилання до польського права. При цьому у другому пункті цієї статті вказано, що зворотного відсилання не застосовується, якщо такий вибір права наступив: 1) шляхом вибору права, 2) стосується правової форми чинності, 3) стосується договірних, позадоговірних обов'язків або з односторонніх дій, для яких властиве право вказує даний закон.

Окремо можна проаналізувати положення ст.7 польського закону, який встановлює недопустимість порушення основних принципів правового устрою Польщі при можливому застосу-

ванні іноземного права, що має відповідник у вітчизняному законі, а саме у ст.12 "Застереження про публічний порядок". Хоча обсяг тексту польської статті про публічний порядок є меншим за вітчизняний, однак її суть також спрощується до таких передумов застосування: а) мусить суперечити основним, найважливішим, фундаментальним та чинним принципам публічного порядку Республіки Польща; б) є загроза настання наслідків застосування іноземним норм, які будуть суперечити цим принципам; проте навіть найбільш шокуючий зміст норм не буде підставою виключення норми, якщо її застосування призведе до настання наслідків, що відповідають принципам публічного порядку.

Ще однією особливістю, яка відсутня в українському нормативному акті, є включення у текст польського закону про МПрП конкретних міжнародних договорів та актів ЄС, що регулюють відповідні правовідносини, зокрема:

- ст.28 польського закону про МПрП прямо прописує Регламент (ЄС) № 593/2008 Європейського Парламенту і Ради від 17.06.2008 р. про право, яке підлягає до застосування щодо договірних зобов'язань (Рим I);

- ст.30 – Директиву Ради 93/13/ЄЕС від 05.04.1993 р. про несправедливі умови в споживчих договорах, Директиву 1999/44/ЄС Європейського парламенту і Ради від 25.05.1999 р. про визначені аспекти продажу товарів споживання та взаємодіючі гарантії тощо;

- ст.33 – Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 864/2007/ЄС від 11.07.2007 р. про право, що застосовується до недоговірних зобов'язань (Рим II);

- ст.34 – Конвенція про право, що застосовується до дорожньо-транспортних пригод, підписана в Гаазі 04.05.1971 р.;

- ст.56 – Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей, підписана в Гаазі 19.10.1996 р.;

- ст.59 – Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей, підписана в Гаазі 19 жовтня 1996 р.;

- ст.63 – Регламент Ради ЄС № 4/2009 від 18.12.2008 р. про юрисдикцію, право, що підлягає застосуванню, визнання і виконання судових рішень, а також співпрацю у справах пов'язаних щодо аліментних зобов'язань тощо.

Такий підхід має як позитивні сторони – прямо вказано джерело права, договір, який застосовується, виключає можливі спори та пошуки акту, який повинен застосовуватися, але негативним може бути у ситуації зміни (скасуванні) зазначених актів, через потребу вносити зміни у закон про МПРП. Український закон про МПРП не містить у своїх статтях жодної прямої вказівки конкретного міжнародного акту, що додає роботи правникам пошуку відповідного міжнародного документу, проте його прості та відсильні норми забезпечують від необхідності актуалізації положень закону з метою адаптації до останніх змін національного та міжнародного законодавства.

Черговою особливістю польського акту про МПРП є відсутність у його положеннях порядку визнання та виконання рішень іноземних судів, як це має місце у Розділі XIII "Визнання та виконання рішень іноземних судів" українського закону. При цьому підставою визнання та виконання рішень іноземних судів для польської правової системи служать (узагальнюючи):

1) рішення, видані в країнах ЄС визнаються автоматично, без необхідності проведення яко-

го-небудь процесу (напр. на підставі Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 1215/2012 від 12.12.2012 року про юрисдикцію, визнання і виконання рішень у цивільних і комерційних справах);

2) рішення судів держав, які не є членами ЄС, але мають відповідні угоди з Польщею – на підставі двосторонніх міжнародних договорів (напр. Договір між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах від 24.05.1993 р. [22]);

3) визнання та виконання рішень судів інших держав, з якими Польщу не пов'язують міжнародні договори, відбувається на підставі ст.1150-1152 Цивільного процесуального кодексу Польщі від 17.12.1964 р. [23].

Переклад тексту польського закону про міжнародне приватне право, що пропонується у даній статті, може послужити для порівняльно-правового аналізу інших регуляцій відповідних правовідносин України та Польщі, або також відповідного законодавства інших країн.

Переклад Закону Республіки Польща на українську мову

Законодавчий вісник за 2011 р. № 80 поз. 432¹

Закон

від 4 лютого 2011 р.

Міжнародне приватне право

Розділ 1

Загальні положення

Стаття 1. Цей закон регулює право, яке підлягає застосуванню для відносин зі сфери приватного права, пов'язаних з більше ніж однією державою.

Стаття 2. 1. Якщо закон передбачає відповідність закону громадянства, польський громадянин підлягає польському праву, хоча ж би право іншої держави визнавало його за громадянина тієї держави. 2. Іноземець, який має громадянство двох або більше держав підлягає, як закону громадянства, праву тієї з них, з якою особа має найбільш тісний зв'язок.

3. Якщо закон передбачає властивість права залежно від того, чи певні особи є громадянами цієї самої держави, для прийняття [врахування]², що ця вимога виконана, достатньо буде, що право цієї держави визнає ці особи за своїх громадян.

Стаття 3. 1. Якщо закон передбачає відповідність закону громадянства, а громадянства даної особи не можна встановити, така особа немає громадянства жодної держави, або не можна встановити змісту закону громадянства, застосовується право держави, в якому знаходиться місце її проживання; у випадку відсутності місця проживання застосовується право держави, в якому знаходиться місце її звичайного перебування.

¹ Опрацьовано на підставі уніфікованого тексту закону, Законодавчий вісник за 2015 р., поз.1792.

² Тут і далі у квадратних дужках діють авторські пояснення, які повинні допомогти краще зрозуміти суть тексту.

2. Положення ч. 1 застосовуються відповідно до особи, яка отримала захист в іншій державі, ніж власна держава з огляду на той факт, що її зв'язки з рідною державою зазнали тривалого розриву через порушення в цій державі основних прав людини.

Стаття 4. 1. У випадках, передбачених в законі, можна здійснити вибір права, яке підлягає застосуванню.

2. Вибір права повинен бути виразний, або в однозначний спосіб виникати з обставин справи, за винятком випадків, коли норма, яка дозволяє на вибір права, встановлює інакше.

3. Вибір права, здійснений після виникнення правовідносин, не повинен порушувати права третіх осіб.

4. Якщо при вчиненні правочину, але перед вибором права були дотримані вимоги щодо форми, передбачені правом, яке підлягає застосуванню для форми цього правочину, його дійсність не може бути заперечена на підставі права, якому цей правочин підлягає в результаті вибору права.

5. При визначенні, чи було зроблено вибору права, а також для визначення чинності вибору права, застосовуються положення ст. 11, ст. 17, ст. 24 та ст. 25.

6. Положення ч. 2-5 застосовуються до зміни та відхилення вибору права.

Стаття 5. 1. Якщо іноземне право, вказане цим законом як таке, що підлягає застосуванню, вимагає використовувати для даного правочину польське право, застосовується польське право.

2. Положення ч. 1 не застосовується, якщо вибір відповідного права:

1) відбувся шляхом вибору права;

2) стосується форми правочину;

3) стосується договірних зобов'язань, позадоговірних або з односторонніх правочинів, для яких відповідне право визначає цей закон.

Стаття 6. 1. Відповідне право, яке застосовується на підставі норм даного закону, охоплює також норми публічного права, які відповідно до цього права мають застосування до даного правочину.

2. Якщо право, властиве для правовідносин, які підлягають оцінці, містить норми, що передбачають презумпцію права або інші правила, що визначають тягар доказування, що відносяться до цих відносин, застосовуються ці положення.

Стаття 7. Іноземне право не застосовується, якщо його застосування мало б наслідки, що суперечать основним принципам правового устрою Республіки Польща.

Стаття 8. 1. Вибір іноземного права не виключає застосування тих норм польського права, зі змісту яких або мети у спосіб, що не викликає сумнівів виникає, що вони регулюють правочин, що підлягає оцінюванню, без огляду на те, якому праву він підлягає.

2. При застосуванні відповідного права можна взяти до уваги норми іншої держави, що мають обов'язкове застосування, з якими оцінювані правовідносини тісно пов'язані, якщо ці норми, відповідно до законодавства цієї держави, застосовуються незалежно від того, якому праву ці правовідносини підпорядковуються. Під час розгляду щодо врахування цих норм, слід мати на увазі їх природу і мету, а також наслідки, які виникнуть у зв'язку із взяттям їх до уваги, а також ті, які б виникли у випадку їх незастосування.

Стаття 9. Якщо в державі, право якої підлягає застосуванню, діють різні правові системи, право цієї держави вказує на те, які з цих систем належить застосовувати. За відсутності такого вибору, застосовується та з систем, яка найбільш тісно пов'язана з даними правовідносинами.

Стаття 10. 1. Якщо не можна встановити обставини, від яких залежить відповідність права, застосовується право, найбільш тісно пов'язане з цими правовідносинами.

2. Якщо у розумний строк не можна встановити змісту відповідного іноземного права, застосовується польське право.

Розділ 2

Фізичні особи

Стаття 11. 1. Правоздатність і дієздатність фізичної особи визначається її законом громадянства.

2. Якщо фізична особа вчиняє правочин в рамках власної підприємницької діяльності, буде достатнім, якщо вона має здатність до вчинення цієї дії відповідно до законодавства держави, в якій здійснюється підприємництво.

3. Положення ч. 1 не виключає застосування права, якому підлягає правочин, якщо з цього права виникають особливі вимоги щодо дієздатності щодо цього правочину.

Стаття 12. 1. Якщо договір уклали особи, які перебувають у тій самій державі, фізична особа, яка має дієздатність до його укладення відповідно до права цієї держави, може посилатися на свою недієздатність на підставі права, зазначеного у положенні ст. 11 ч. 1 тільки тоді, коли на момент укладення договору друга сторона про недієздатність знала, або не знала в результаті недбалства.

2. Фізична особа, яка вчиняє односторонній правочин, має дієздатність для його вчинення відповідно до закону місця вчинення дії, може посилатися на недієздатність на підставі права, зазначеного у положенні ст. 11 ч. 1 тільки тоді, коли це не завдасть шкоди особам, які, поступаючи з належною старанністю, діяли з переконанням, що особа, яка вчиняє правочин, мала таку здатність.

3. Якщо фізична особа діє через представника, при визначенні підстав для застосування положень ч. 1 і 2 вирішують обставини, що виступають на боці представника.

4. Положення ч. 1 і 2 не застосовується до правочинів з сімейного права та піклування, а також спадкового права, ані щодо розпоряджень, що стосуються нерухомості, яка розташована в іншій державі, ніж держава, в якій правочин було вчинено.

Стаття 13. 1. Визнання недієздатності підлягає закону громадянства фізичної особи, якої це визнання стосується.

2. Якщо про недієздатність іноземця виносить рішення польський суд, застосовується польське право.

Стаття 14. 1. Для визнання [оголошення]³ фізичної особи за померлу або таку, що зникла безвісти, застосовується її закон громадянства.

2. Якщо про визнання іноземця за померлого, або такого, що зник безвісти вирішує польський суд, застосовується польське право.

Стаття 15. 1. Ім'я та прізвище фізичної особи визначається законом її громадянства.

2. До набуття або зміни імені або прізвища застосовується право, відповідне для оцінки наслідків події, яка призводить до набуття або зміни імені або прізвища. Однак, вибір прізвища при укладенні або розірванні шлюбу підлягає закону громадянства кожного з подружжя.

Стаття 16. 1. Особисті немайнові права фізичної особи визначаються її законом громадянства.

2. Фізична особа, особисті немайнові права якої знаходяться під загрозою порушення або які були порушені, може вимагати захисту, відповідно до законодавства держави, на території якої відбулася подія, що спричинила цю загрозу порушення або порушення, або законодавства держави, на території якої наступили наслідки цього порушення.

3. Якщо порушення особистих немайнових прав фізичної особи відбулося через засоби масової інформації, то про право на відповідь, спростування або іншого подібного способу захисту вирішує закон тієї держави, в якій має місцеперебування або місце звичайного проживання надавач або видавник.

Розділ 3

Юридичні особи та інші організаційні одиниці [організації, які не мають статусу юридичної особи]

Стаття 17. 1. Особистим законом юридичної особи вважається право держави її місцезнаходження.

2. Однак, якщо право, передбачене у положенні ч. 1 передбачає особистий закон держави, на підставі якого була створена юридична особа, застосовується право тієї держави.

3. Праву, про яке йдеться у положеннях ч. 1 і 2 підлягають, зокрема:

- 1) створення, об'єднання, поділ, перетворення або припинення юридичної особи;
- 2) організаційно-правова форма юридичної особи;
- 3) назва та найменування юридичної особи;
- 4) дієздатність юридичної особи;
- 5) компетенції та принципи діяльності, а також призначення та відкликання членів органів;
- 6) представництво;

7) набуття та втрата статусу спільника або членства, а також права та обов'язки з ними пов'язані;

³ У польському законі вжито слово «uznanie», що у даному контексті означає також «оголошення», напр. «оголошення померлим».

8) відповідальність партнерів або членів за зобов'язання юридичної особи;
 9) наслідки порушення особою, що представляє юридичну особу, закону, засновницького акту або статуту.

Стаття 18. 1. Якщо юридична особа вчиняє правочин в рамках власної підприємницької діяльності, буде достатнім, якщо вона має здатність до вчинення цієї дії відповідно до законодавства держави, в якій ведеться підприємство.

2. У стосунках з іншою стороною, юридична особа може посилатися на обмеження її повноважень або представництва, що виникає з права, вказаного у положеннях ч. 1 і 2 ст. 17, якщо такі обмеження не передбачає законодавство держави, в якій правочин було вчинено тільки тоді, коли друга сторона про них знала, або не знала в результаті недбальства. Це положення не застосовується до розпоряджень, що стосуються нерухомого майна, яке знаходиться в іншій державі ніж держава, в якій правочин було вчинено.

Стаття 19. 1. З моменту перенесення місцезнаходження до іншої держави, юридична особа підлягає праву цієї держави. Статус суб'єкта права, отриманий у державі попереднього місцезнаходження є дотриманим, якщо це передбачає право кожної із заінтересованих держав. Зміна місцезнаходження в межах Європейського економічного простору не призводить до втрати статусу суб'єкта права.

2. Об'єднання юридичних осіб, які мають місцезнаходження в різних державах, вимагає дотримання вимог, визначених у праві цих держав.

Стаття 20. Для захисту особистих немайнових прав юридичних осіб застосовуються, відповідно, положення ст. 16.

Стаття 21. Положення ст. 17-20 застосовуються відповідно до організаційних одиниць, які не є суб'єктами права [у значенні – не є юридичною особою].

Розділ 4

Представництво

Стаття 22. Представництво на підставі закону підлягає відповідному праву щодо правочину, з якого виникає повноваження до представництва.

Стаття 23. 1. Довіреність підлягає праву, обраному довіритель. Тим не менш, у стосунку до третьої особи, з якою повірений вчинив правочин, можна посилатися на вибране право тільки тоді, коли ця особа про вибір знала, або могла легко про нього дізнатися. Довіритель може посилатися по відношенню до повіреного на вибране право тільки тоді, коли він про вибір права знав або міг легко про нього дізнатися.

2. У разі відсутності вибору права довіреність підлягає праву у такому порядку:

- 1) праву держави місцезнаходження повіреного, в якій він постійно діє, або
- 2) праву держави в якому розташоване підприємство, що належить до довірителя, якщо повірений тут постійно діє, або
- 3) праву держави, в якій повірений фактично діяв, представляючи довірителя, або в якій, за волею довірителя повинен діяти.

Розділ 5

Вчинення правочину та його форма

Стаття 24. 1. При встановленні, чи вчинено правочин, застосовується відповідне для нього право.

2. Сторона, яка стверджує, що не зробила волевиявлення, може посилатися на право держави, в якому має своє постійне місце проживання, якщо з обставин виникає, що оцінка наслідків її збереження відповідно до права, вказаного в положенні ч. 1, не була б обґрунтована.

Стаття 25. 1. Форма правочину підлягає праву, яке підлягає застосуванню до цієї дії. Однак, буде достатнім дотримання форми, передбаченої правом держави, у якій правочин вчиняється. Якщо договір укладають особи, які на момент волевиявлення знаходяться в різних державах, у такому випадку достатнім буде дотримання форми, передбаченої для цієї дії правом однієї з цих держав.

2. Положення другого та третього речення ч. 1 не застосовується до розпоряджень нерухомістю, а також до правочинів, предметом яких є виникнення, об'єднання, поділ, перетворення або припинення юридичної особи або організаційної одиниці, що не має статусу юридичної особи.

3. Якщо правочин вчинив представник, у разі застосування положень речення другого і третього

ч. 1, до уваги беруться обставини, що стосуються представника.

Розділ 6

Позовна давність вимог та інші інститути, пов'язані з закінченням строку

Стаття 26. Позовна давність вимоги визначається правом, яке застосовується до цієї вимоги.

Стаття 27. Положення ст. 26 застосовується відповідно до інших інститутів, пов'язаних зі спливом часу.

Розділ 7

Зобов'язання

Стаття 28. 1. Право, властиве для договірних зобов'язань, визначає Регламент (ЄС) № 593/2008 Європейського Парламенту і Ради від 17 червня 2008 р. про право, яке підлягає до застосування щодо договірних зобов'язань ("Рим I") (Офіційний вісник Європейського Союзу L 177, 04.07.2008, с. 6)⁴.

2. Для договірних зобов'язань, які згідно з положенням літ. j ч. 2 ст. 1 Регламенту, про який йдеться в ч. 1, були виключені зі сфери його застосування, положення цього Регламенту застосовуються відповідно для даного зобов'язання.

Стаття 29. 1. Якщо польське право передбачає обов'язок страхування, договір такого страхування підлягає польському праву.

2. Якщо право держави-члена Європейського економічного простору, яке передбачає обов'язок страхування, передбачає для договору такого страхування застосовувати як відповідне власне право, застосовується це право.

Стаття 30. 1. За винятком випадків, врегульованих Регламентом, про який йдеться у ст. 28, вибір права держави, яка не є державою-членом Європейського економічного простору, для договору, який має тісний зв'язок з простором принаймні однієї держави-члена, не може призводити до позбавлення захисту споживача, наданому йому положеннями польського права, яке імплементує наступні директиви:

1) Директива Ради 93/13/ЄЕС від 5 квітня 1993 р. про несправедливі умови в споживчих договорах (Офіційний вісник Європейського Союзу L 95, 21.04.1993, с. 29; Офіційний вісник Європейського Союзу Польське спеціальне видання, розд. 15, т. 2, с. 288);

2) (скасовано)

3) Директиву 1999/44/ЄС Європейського парламенту і Ради від 25 травня 1999 р. про визначені аспекти продажу товарів споживання та взаємодіючі гарантії (Законодавчий вісник ЄС L 171, 07.07.1999, с. 12; Урядовий вісник ЄС Польське спеціальне видання, розд. 15, т. 4, с. 223);

4) Директиву № 2002/65/ЄС Європейського парламенту і Ради від 23 вересня 2002 р. про дистанційне розповсюдження споживчих фінансових послуг на ринку та що вносить зміни до Директиви Ради № 90/619/ЄЕС і Директиви № 97/7/ЄС і 98/27/ЄС (Офіційний вісник ЄС L 271, 09.10.2002, с. 16; Урядовий вісник ЄС Польське спеціальне видання, розд. 6, т. 4, с. 321);

5) Директиву № 2008/48/ЄС Європейського парламенту та Ради від 23 квітня 2008 р. про договори споживчого кредитування і відміну Директиви Ради ЄС 87/102/ЄЕС (Урядовий вісник ЄС L 133, 22.05.2008, с. 66, з пізн. змінами).

2. Якщо правом, відповідним для договору, що входить у сферу застосування Директиви № 2008/122/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 14 січня 2009 р. про захист прав споживачів за деякими положеннями контрактів щодо розподілу часу на використання нерухомості (таймшер), довгострокового відпочинку, контрактів з перепродажу та обміну (Офіційний вісник ЄС L 33, 03.02.2009, с. 10), є право держави, яка не є державою-членом Європейського економічного простору, то споживач не може бути позбавлений захисту, що йому надається положеннями польського законодавства, яке впроваджує цю директиву:

1) якщо будь-яка нерухомість розташована на території однієї з держав-членів, або

2) у разі укладення договору, який безпосередньо не пов'язаний з нерухомістю, якщо підприє-

⁴ В літературі зустрічаються різні версії назв актів, передусім ті, які не мають або не мали офіційного перекладу. Тут і далі подано назви документів відповідно до сайту законодавства Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України тощо.

мець здійснює свою підприємницьку або професійну діяльність в одній з держав-членів, або будь-яким чином спрямовує таку діяльність до однієї з держав-членів, а договір входить у сферу цієї діяльності.

Стаття 31. Зобов'язання, що випливають з іншого цінного паперу, ніж вексель і чек, регулюються правом держави, в якій цінний папір було видано або емітовано.

Стаття 32. 1. Зобов'язання, яке виникає з одностороннього правочину, підлягає праву обраною особою, яка вчиняє цей правочин. З моменту, коли обидві сторони такого зобов'язання індивідуалізовано (визначено), вибір права, його зміна або припинення вимагають згоди обох сторін цих відносин.

2. У разі відсутності вибору права, зобов'язання з односторонніх правочинів підлягають праву держави, в якому особа, що вчиняє правочин, має постійне місце проживання або юридичну адресу. Якщо обставини вказують на те, що зобов'язання має тісний зв'язок з правом іншої держави, застосовується право цієї держави.

Стаття 33. Право, властиве до позадоговірних зобов'язань, визначає Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 864/2007/ЄС від 11 липня 2007 р. про право, що застосовується до недоговірних зобов'язань ("Рим II") (Офіційний вісник ЄС L 199, 31.07.2007, с. 40).

Стаття 34. Право, яке підлягає застосуванню до позадоговірної цивільної відповідальності, яка виникає внаслідок дорожньо-транспортних пригод, визначає Конвенція про право, що застосовується до дорожньо-транспортних пригод, підписана в Гаазі 4 травня 1971 р. (Урядовий Вісник за 2003 р., № 63, поз. 585).

Стаття 35. Цивільна відповідальність за дії та бездіяльність органів, які здійснюють публічну владу в даній державі, підлягає праву цієї держави.

Стаття 36. Право держави, якому підлягає зобов'язання, що є предметом відступлення права вимоги, визначає наслідки відступлення щодо третіх сторін.

Стаття 37. Для прийняття боргу застосовується право держави, якому підлягає борг, що приймається.

Стаття 38. Вплив зміни вартості валюти на розмір зобов'язання оцінюється у відповідності з правом, яке підлягає застосуванню для цього зобов'язання.

Розділ 8

Угода про арбітраж [арбітражне застереження]

Стаття 39. 1. Угода про арбітраж підлягає праву, вибраному для нього сторонами.

2. У разі відсутності вибору права, угода про арбітраж регулюється правом держави, в якій сторонами узгоджено місце арбітражу. Якщо не було зроблено такого застереження, угода про арбітраж регулюється правом, яке підлягає застосуванню до правовідносин, яких стосується спір; достатнім, однак буде, що угода є чинна відповідно до права держави, в якій триває процес або арбітражний суд виніс рішення.

Стаття 40. Форма угоди про арбітраж регулюється правом держави місця знаходження арбітражу. Достатнім, однак буде дотримання форми, передбаченої правом держави, якій підлягає угода про арбітраж.

Розділ 9

Власність та інші речові права. Володіння

Стаття 41. 1. Власність та інші речові права регулюються правом держави, в якій знаходиться їх об'єкт.

2. Набуття та втрата власності, як також набуття і втрата, а також зміна змісту або першості інших речових прав, регулюються правом держави, в якій знаходився об'єкт цих прав в момент, коли відбулася подія, що зумовила собою вказані правові наслідки.

Стаття 42. Речові права на повітряне і морське судно, а також на колісний транспортний засіб регулюються правом держави, у якій судно або транспортний засіб внесений до реєстру, а у випадку відсутності реєстру або невнесення до реєстру – праву держави порту приписки, або іншого подібного місця.

Стаття 43. Речові права на майно, що перевозиться, регулюються правом держави, з якої майно відправлено. Якщо обставини вказують на те, що ці права тісно пов'язані з правом іншої держави, застосовується право цієї держави.

Стаття 44. Права, що виникає із запису цінних паперів на рахунку, який ведеться в системі розрахунків цінних паперів, підлягає праву держави, в якій ведеться цей рахунок.

Стаття 45. Положення ст. 41-44 застосовуються, відповідно, до володіння.

Розділ 10

Інтелектуальна власність

Стаття 46. 1. Виникнення, зміст і припинення права інтелектуальної власності, регулюються правом держави, у якій має місце використання цього права.

2. Положення ч. 1 застосовуються також до розпорядження правом інтелектуальної власності та до встановлення першості цих прав.

3. Для захисту прав інтелектуальної власності застосовується право держави, на підставі якого здійснюється захист.

Стаття 47. Права працівника по відношенню до роботодавця щодо прав інтелектуальної власності, пов'язаних з його діяльністю в межах трудових відносин, регулюються правом, яке підлягає застосуванню до цих відносин.

Розділ 11

Сімейні відносини

Стаття 48. Про можливість укладати шлюб вирішує щодо кожної зі сторін її закон громадянства [особистий закон] з моменту укладення шлюбу.

Стаття 49. 1. Форма укладення шлюбу регулюється правом держави, в якому він укладається.

2. Якщо шлюб укладено за межами Республіки Польща, достатнім буде дотримання форми, яка вимагається особистим законом [законом громадянства] обох з подружжя, або спільним правом місця проживання чи звичайного місця перебування подружжя з моменту укладення шлюбу.

Стаття 50. Про наслідки неможливості, а також недотримання форми укладення шлюбу, вирішує відповідно право, про яке мова у положеннях ст. 48 та ст. 49.

Стаття 51. 1. Особисті та майнові відносини між подружжям за кожним разом підлягають спільному особистому закону.

2. У разі відсутності спільного особистого закону, застосовується право держави, у якій обоє з подружжя мають місце проживання, а в разі відсутності місця проживання в одній державі – право держави, у якій обоє з подружжя мають звичайне місце перебування. Якщо подружжя не має звичайного місця перебування в одній державі, застосовується право держави, з якою подружжя має іншим чином більш тісний зв'язок.

Стаття 52. 1. Подружжя можуть підпорядкувати свої майнові відносини особистому закону одного з них або праву держави, у якій один із них має місце проживання або місце звичайного перебування. Вибір права можна також зробити перед укладенням шлюбу.

2. Шлюбний договір подружжя регулюється правом, обраним сторонами у відповідності з положенням ч. 1. У разі відсутності вибору права, до шлюбного договору подружжя застосовується право, яке регулює особисті та майнові відносини подружжя з моменту укладення договору.

3. Роблячи вибір права для майнових відносин або шлюбного договору подружжя достатньо буде дотримати форму, передбачену обраним для шлюбних договорів подружжя правом, або правом держави, в якому здійснено вибір права.

Стаття 53. 1. Якщо один з подружжя і третя особа, яка є кредитором, мають в момент виникнення зобов'язання місце звичайного перебування в одній державі, право цієї держави застосовується для оцінки ефективності режиму подружнього майна щодо третіх осіб, хіба що третя особа у момент виникнення зобов'язання, знала характер і зміст цього режиму, або у випадку, коли б вона доклала належну старанність, могла про нього дізнатися, чи були виконані вимоги про відкритість і записи [щодо внесення до реєстрів], передбачених у праві, яке підлягає застосуванню до режиму подружнього майна або, щодо речових прав на нерухомість – у праві держави, на території якої знаходиться нерухомість.

2. Положення ч. 1 застосовуються, відповідно, до відповідальності одного з подружжя за зобов'язаннями взятими іншим з подружжя у справах, пов'язаних із задоволенням звичайних потреб сім'ї.

Стаття 54. 1. Розірвання шлюбу підлягає спільному закону громадянства подружжя з моменту

пред'явлення вимоги про розірвання шлюбу.

2. У разі відсутності спільного особистого закону подружжя, відповідним є право держави, у якій обоє з подружжя мають місце проживання на момент пред'явлення вимоги про розірвання шлюбу, а якщо подружжя не має на момент пред'явлення вимоги про розірвання шлюбу спільного місця проживання – право держави, в якій обоє з подружжя мали останнє місце спільного звичайного перебування, якщо одне з них і надалі має в ній місце звичайного перебування.

3. У разі відсутності обставин, які дозволяють визначити право, яке підлягає застосуванню відповідно до положень ч. 1 і 2, до розірвання шлюбу застосовується польське право.

4. Положення ч. 1–3 застосовується, відповідно, до режиму окремого проживання подружжя.

Розділ 12

Відносини між батьками та дітьми

Стаття 55. 1. Встановлення і заперечення походження дитини підлягає особистому закону дитини з моменту її народження.

2. Якщо особистий закон дитини з моменту її народження не передбачає судового встановлення батьківства, для судового встановлення батьківства застосовується особистий закон дитини з моменту встановлення походження дитини.

3. Визнання батьківства дитини регулюється особистим законом дитини з моменту її визнання. У разі, коли закон не передбачає визнання дитини, застосовується особистий закон дитини з моменту її народження, якщо це визнання передбачає закон.

4. Визнання батьківства дитини зачатої, але ще не народженої, визначається особистим законом матері з моменту визнання.

Стаття 56. 1. Право, яке підлягає застосуванню до справ, що стосуються батьківської влади та контактів з дитиною, визначає Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей, підписана в Гаазі 19 жовтня 1996 р. (Урядовий вісник ЄС L 151, 11.06.2008, с. 39; Законодавчий Вісник за 2010 р., № 172, поз. 1158).

2. У разі зміни звичайного місця проживання дитини на проживання у державі, яка не є стороною Конвенції, про яку йдеться в ч. 1, від часу цієї зміни право даної держави визначає умови застосування заходів, вчинених у державі колишнього постійного місця проживання дитини.

Розділ 13

Усиновлення

Стаття 57. 1. Усиновлення регулюється законом громадянства усиновлювача.

2. Спільне усиновлення подружжям регулюється їх спільним законом громадянства. У разі відсутності спільного закону громадянства застосовується право держави, у якій обоє з подружжя мають місце проживання, а в разі відсутності місця проживання в одній державі – право держави, у якій обоє з подружжя мають звичайне місце перебування. Якщо подружжя не має звичайного місця перебування в одній державі, застосовується право держави, з якою подружжя має іншим чином більш тісний зв'язок.

Стаття 58. Усиновлення не може відбутися без дотримання особистого закону особи, яка має бути усиновлена, щодо його згоди, згоди його законного представника, а також дозволу компетентного державного органу, а також обмежень щодо усиновлення у зв'язку зі зміною колишнього місця проживання на місце проживання в іншій державі.

Розділ 14

Опіка і піклування

Стаття 59. 1. Право, яке підлягає застосуванню до опіки та піклування над дитиною визначає Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей, підписана в Гаазі 19 жовтня 1996 р.

2. У разі зміни звичайного місця проживання дитини на проживання у державі, яка не є стороною Конвенції, про яку йдеться в ч. 1, від часу цієї зміни право даної держави визначає умови застосу-

вання заходів, вчинених у державі колишнього постійного місця проживання дитини.

Стаття 60. 1. Встановлення опіки чи піклування, або інших засобів захисту для повнолітнього, регулюється особистим законом цієї особи.

2. Якщо польський суд приймає рішення про заходи стосовно іноземця, про які йдеться в ч. 1, і який має місце проживання або місце звичайного перебування у Республіці Польща, застосовується польське право.

3. Виконання заходів, зазначених в ч. 1, регулюється правом держави, на території якої особа, щодо якої застосовуються ці заходи, має місце звичайного перебування.

4. У випадках, про які йдеться в статті 1107 § 2 і 3 закону від 17 листопада 1964 р. – Цивільний процесуальний кодекс (Законодавчий вісник за 2014 р. поз. 101, з пізн. змінами ¹⁾), застосовується, відповідно, польське законодавство. Те ж саме відноситься і до виконання присуджених заходів.

Стаття 61. До піклування над юридичною особою застосовується право держави, якій ця особа підпорядковується.

Стаття 62. До піклування для вирішення окремої справи, застосовується право держави, якій ця справа підлягає.

Розділ 15

Аліментні зобов'язання

Стаття 63. Право, яке підлягає застосуванню до аліментних зобов'язань, визначає Регламент Ради ЄС № 4/2009 від 18 грудня 2008 р. про юрисдикцію, право, що підлягає застосуванню, визнання і виконання судових рішень, а також співпрацю у справах пов'язаних щодо аліментних зобов'язань (Урядовий вісник ЄС L 7, 10.01.2009, с. 1).

Розділ 16

Спадкові справи

Стаття 64. (скасовано)

Стаття 65. (скасовано)

Стаття 66. (скасовано)

Стаття 66а. Право, яке підлягає застосуванню до спадкових справ, визначає Регламент № 650/2012 Європейського парламенту та Ради ЄС від 4 липня 2012 р. про юрисдикцію, право, що підлягає застосуванню, визнання і виконання рішень, прийняття і виконання автентичних документів (інструментів) про спадкування, а також про створення Європейського свідоцтва про спадкування (Офіційний вісник ЄС L 201, 27.07.2012, с. 107, з пізн. змінами).

Розділ 17

Інші правовідносини

Стаття 67. У разі відсутності вибору права у цьому законі, у спеціальних нормах, у чинних в Республіці Польща ратифікованих міжнародних договорах та праві Європейського Союзу, яке підлягає застосуванню, до відносин, що відносяться до сфери регулювання даного закону слід застосувати право держави, з яким ці відносини найбільш тісно пов'язані.

Стаття 68. До правовідносин, які регулюються цим Законом, не застосовуються положення ст. 3 ч. 1, ст. 6 та ст. 7 закону від 3 липня 2002 р. – Повітряне право (Законодавчий вісник за 2013 р., поз. 1393, з пізн. змінами ²⁾).

Розділ 18

Зміни у чинному законодавстві

Стаття 69–79. (пропущено)³⁾

Розділ 19

Прикінцеві положення

Стаття 80. Втрачає чинність закон від 12 листопада 1965 р. – Міжнародне приватне право (Законодавчий вісник № 46, поз. 290, за 1995 р. № 83, поз. 417, а також за 1999 р. № 52, поз. 532), за винятком положень, що стосуються зобов'язань з аліментів, які в цьому відношенні залишаються в силі до 17 червня 2011 р.

Стаття 81. Закон набирає чинності через 30 днів з дати оприлюднення ⁴⁾, за винятком ст. 63, яка

набирає чинності з 18 червня 2011 р.

1) Зміни уніфікованого тексту зазначеного закону було оголошено у Законодавчому вісник за 2014 р. поз. 293, 379, 435, 567, 616, 945, 1091, 1161, 1296, 1585, 1626, 1741 і 1924, а також за 2015 р. поз. 2, 4, 218, 539, 978, 1062, 1137, 1199, 1311, 1418, 1419, 1505, 1527, 1567, 1587, 1595, 1634 і 1635.

2) Зміни уніфікованого тексту зазначеного закону було оприлюднено у Законодавчому вісник за 2014 р. поз. 768, а також за 2015 р. поз. 978 і 1221.

3) Розміщені у повідомленні Маршалка Сейму Республіки Польща від 13 жовтня 2015 р. про оприлюднення уніфікованого тексту закону – Міжнародне приватне право (Законодавчий вісник поз. 1792). [прим. – на дату прийняття закону у статтях 69-79 містився перелік законів та відповідних статей, до яких вносилися зміни].

4) Закон оприлюднено 15 квітня 2011 р.

Висновки

1. Застосування актуального законодавства має ключове значення у повсякденній роботі юриста. Вивчення попередніх законодавчих актів є важливим з точки зору аналізу розвитку законодавства, його адаптації до актуальної ситуації у суспільстві й державі та порівняльно-історичних пошуків. Водночас вивчення законодавства інших країн вимагає високого рівня володіння державної мови та мови нормативних актів, задля врахування особливостей побудови норм та значень вжитих виразів. Альтернативним вирішенням може бути переклад іноземного законодавства для його аналізу та вивчення рідною мовою як практиками, так і теоретиками, чи всіма, для кого відповідний акт становить інтерес.

2. Показано хронологію кодифікації норм міжнародного приватного права у Польщі, починаючи з міжвоєнного періоду та закону 1965 р., з викладом структури та змістовного наповнення зазначених нормативних актів.

3. Запропонований авторський переклад чинного закону Польщі "Міжнародне приватне право" з 2011 р. може стати у нагоді при проведенні компаративістичній студії з відповідним законодавством України, ознайомити з технікою

побудови нормативних актів сусідньої держави та включити положення зазначеного закону у програми навчання. Може бути врахованим при підготовці інших досліджень чи підготовці навчальних матеріалів.

4. Зазначено, що існують деякі відмінності у структурі відповідних законів України та Польщі, а саме відсутність у польському законі блоку з поняттями, розділу щодо визнання та виконання рішень іноземних судів. Натомість особливістю польського акту є включення безпосередньо у його статті міжнародних договорів та актів ЄС.

5. Не дивлячись на однаковість правових систем як України так і Польщі, запропонований переклад закону про міжнародне приватне право останньої дозволяє побачити відмінність підходів до розуміння та тлумачення відповідного законодавства, надасть можливість врахувати польських досвід для розбудови правової системи України.

Конфлікт інтересів

Автор повідомляє про відсутність конфлікту інтересів.

Вираз вдячності

Дослідження не отримало фінансової підтримки з боку юридичних чи фізичних осіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Мережко О. О. Співвідношення міжнародного приватного з міжнародним публічним правом. *Юридична газета*. 2004. № 17 (29). С. 18–22.
- Чубарев В. Л. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. К.: Атіка, 2006. 608 с.
- Довгерт А. С. Правовое регулирование международных трудовых отношений: учебное пособие. К., 1992. 248 с.
- Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 № 2709–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>.
- Міжнародне приватне право: навч. посіб. / за ред. С. Г. Кузьменка. К.: Центр учбової літератури, 2010. 316 с.
- Довгерт А. С. Наука міжнародного приватного права в Україні (XIX–XXI ст.). *Міжнародне право*. 2012. № 2. С. 91–111.
- Довгерт А. С. Наука та викладання міжнародного приватного права в Київському університеті. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2009. Вип. 86. ч. 1. С. 64–84.
- Современное международное частное право в России и Евросоюзе. Кн. первая: монография / под ред. М. М. Богуславского, А. Г. Лисицына-Светланова, А. Трунка. М.: Норма, 2013. 656 с.

9. Касаткина А. С., Гетьман-Павлова И. В. Рекодификация международного частного права в Республике Польша. *Государство и право*. 2016. № 12. С. 64–72.
10. Сборник избранных документов по международному частному праву. Вып. 1. М.: Университет дружбы народов им. Патриса Лумумбы, 1967. С. 10–17.
11. Международное частное право: Закон Польши от 04.02.2011 г. / пер. Зеньковича Д. И. *Журнал международного частного права*. 2012. № 2 (76). С. 53–69.
12. Rajski, J. (1966). The New Polish Private International Law, 1965. *The International and Comparative Law Quarterly*, 15(2), 457–469. URL: www.jstor.org/stable/757182.
13. Poland. *Encyclopedia of Private International Law* Edited by Jürgen Basedow, Giesela Rühl, Franco Ferrari and Pedro de Miguel Asensio. 2017. Pages: 4034.
14. Ulrich Ernst. (2012). The Polish Private International Law Act of 2011 – National Recodification in Times of Exercise of Supranational Competences. *Rabels Zeitschrift fuer auslaendisches und internationales Privatrecht*. July 2012. 76 (3). P. 597–638.
15. Кульчий О. О., Ляхівненко С. М. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. Полтава: ВНЗ Укопсілки "ПУЕТ", 2016. 264 с.
16. Нестерцова-Собакарь О.В. Конспект лекцій з дисципліни "Міжнародне приватне право". Дніпро: ДДУВС, 2016. 210 с.
17. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с.
18. Международное частное право: учебник для магистров / И. В. Гетьман-Павлова. М.: Издательство Юрайт, 2013. 959 с.
19. Ustawa z dnia 2 sierpnia 1926 r. o prawie właściwym dla stosunków prywatnych międzynarodowych. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19261010581+1965%2407%2401&type=2>.
20. Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 stycznia 1936 r. o ochronie interesów Państwa Polskiego i jego obywateli w stosunkach międzynarodowych. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19360030022>.
21. Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. Prawo prywatne międzynarodowe. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20110800432>.
22. Договір між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах: від 24.05.1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_174 (дата звернення: 07.04.2020).
23. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640430296/U/D19640296Lj.pdf> (дата звернення: 07.04.2020).

REFERENCES

1. Merezhko, O. O. (2004). Spivvidnoshennya mizhnarodnoho pryvatnoho z mizhnarodnym publichnym pravom [Correlation of international private with public international law]. *Yurydychna hazeta*, 17(29). 18–22 (in Ukr.).
2. Chubaryev, V. L. (2006). *Mizhnarodne pryvatne pravo* [International private law]. Navchal'nyy posibnyk. Kyiv: Atika (in Ukr.).
3. Dovgert, A. S. (1992). *Pravovoye regulirovaniye mezhdunarodnykh trudovykh otnosheniy* [Legal regulation of international labor relations]. Uchebnoye posobiye. Kyiv (in Russ.).
4. *Pro mizhnarodne pryvatne pravo* [On Private International Law]. *Zakon Ukrayiny* (23.06.2005 No 2709–4). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15> (in Ukr.).
5. Kuz'menko, S. H. (Red.). (2010). *Mizhnarodne pryvatne pravo* [International private law]. Navch. posib. Kyiv: Tsentr uchbovoyi literatury (in Ukr.).
6. Dovhert, A. S. (2012). Nauka mizhnarodnoho pryvatnoho prava v Ukrayini (KHKH–KHKH st.) [Science of Private International Law in Ukraine (XIX–XXI centuries)]. *Mizhnarodne pravo*, (2). 91–111 (in Ukr.).
7. Dovhert, A. S. (2009). Nauka ta vykladannya mizhnarodnoho pryvatnoho prava v Kyivskomu universyteti [Science and teaching of private international law at Kyiv University]. *Aktual'ni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, 86(1). 64–84 (in Ukr.).
8. Boguslavskiy, M. M., Lisitsyna-Svetlanova, A. G., & Trunk, A. (Reds.). (2013). *Sovremennoye mezhdunarodnoye chastnoye pravo v Rossii i Yevrosoyuze* [Modern international private law in Russia and the European Union]. Kn. pervaya: monografiya. M.: Norma (in Russ.).

9. Kasatkina, A. S., & Get'man-Pavlova, I. V. (2016). Rekodifikatsiya mezhdunarodnogo chastnogo prava v Respublike Pol'sha [Recodification of Private International Law in the Republic of Poland]. *Gosudarstvo i pravo*, (12). 64–72 (in Russ.).
10. *Sbornik izbrannykh dokumentov po mezhdunarodnomu chastnomu pravu* [Collection of selected documents on private international law]. Vyp. 1. M.: Universitet druzhby narodov im. Patrisa Lumumby, 1967. (s. 10–17) (in Russ.).
11. Mezhdunarodnoye chastnoye pravo [Private international law]. Zakon Pol'shi (04.02.2011). *Zhurnal mezhdunarodnogo chastnogo prava*, 2012. 2(76). 53–69 (in Russ.).
12. Rajski, J. (1966). The New Polish Private International Law, 1965. *The International and Comparative Law Quarterly*, 15(2), 457–469. Retrieved from: www.jstor.org/stable/757182.
13. Poland. *Encyclopedia of Private International Law* Edited by Jürgen Basedow, Giesela Rühl, Franco Ferrari and Pedro de Miguel Asensio. 2017. Pages: 4034.
14. Ulrich Ernst. (2012). The Polish Private International Law Act of 2011 – National Recodification in Times of Exercise of Supranational Competences. *Rechts Zeitschrift fuer auslaendisches und internationales Privatrecht*. July 2012. 76 (3). P. 597–638.
15. Kul'chiiy, O. O., & Lyakhivnenko, S. M. (2016). *Mizhnarodne pryvatne pravo* [International private law]. Navchal'nyy posibnyk. Poltava: VNZ Ukopsilky "PUET " (in Ukr.).
16. Nestertsova-Sobakar, O.V. (2016). *Konspekt lektsiy z dystsypliny "Mizhnarodne pryvatne pravo"* [Lecture notes on the subject of International Private Law]. Dnipro: DDUVS (in Russ.).
17. Kylymnyk, I. I., & Brovdiy, A. M. (2018). *Mizhnarodne pryvatne pravo* [International private law]. Navch. posibnyk. Kharkiv: KHNUMH im. O. M. Beketova (in Ukr.)
18. Get'man-Pavlova, I. V. (2013). *Mezhdunarodnoye chastnoye pravo* [Private international law]. Uchebnik. M.: Izdatel'stvo Yurayt (in Russ.)
19. Ustawa z dnia 2 sierpnia 1926 r. o prawie właściwym dla stosunków prywatnych międzynarodowych. Retrieved from: <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19261010581+1965%2407%2401&type=2>.
20. Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 stycznia 1936 r. o ochronie interesów Państwa Polskiego i jego obywateli w stosunkach międzynarodowych. Retrieved from: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19360030022>.
21. Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. Prawo prywatne międzynarodowe. Retrieved from: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20110800432>.
22. *Dohovir mizh Ukrayinoyu i Respublikoyu Pol'shcha pro pravovu dopomohu ta pravovi vidnosyny u tsyvil'nykh i kryminal'nykh spravakh* [Agreement between Ukraine and the Republic of Poland on Legal Assistance and Legal Relations in Civil and Criminal Matters]. (24.05.1993). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_174 (in Ukr.).
23. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego. Retrieved from: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640430296/U/D19640296Lj.pdf>.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

Published in:
 Форум права: 61 pp. 65–81.

Related identifiers:
 10.5281/zenodo.3702461
http://forumprava.pp.ua/files/065-081-2020-2-FP-Titko,Kurtynets_8.pdf
http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2020_2_8.pdf

License (for files):
 Creative Commons Attribution 4.0 International

Received: 27.03.2020
Revised: 07.04.2020
Accepted online: 18.05.2020
Published: 29.05.2020

Cite as:

Тітко, Е. В., Куртинець, М. І. (2020). Польський закон про міжнародне приватне право: історія кодифікації та сучасне регулювання. *Форум Права*, 61(2). 65–81. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3702461>.

Titko, E. V., & Kurtynets, M. I. (2020). Pol's'kyy zakon pro mizhnarodne pryvatne pravo: istoriya kodyfikatsiyi ta suchasne rehulyuvannya [Polish Act on International Private Law: A History of Codification and Modern Regulation]. *Forum Prava*, 61(2). 65–81. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3702461>.